

38. Da jeg havde sagt det, sagde Demetrios:

"Det, Lamprias siger, vi skal gøre, er en god idé. 'Thi guder narrer os med mange former vist', ikke 'af ruser', som Euripides siger, med af forskellige sagsforhold, når vi vover at gøre rede for dem, som om vi havde forstand på dem. 'Men atter tages sagen op', som den selvsamme herre siger, og vi vender tilbage til vores oprindelige emne. For at oraklerne ligger hen som musiske instrumenter, der ikke bruges og ikke giver lyd, fordi daimonerne har trukket sig tilbage fra dem, forladt dem, som vi sagde, de gør, rejser et andet og større spørgsmål, om det virksomme årsag, hvormed de gør mandlige og kvindelige profeter til medier, besat af det guddommelige og i stand til at danne visionerne. Vi kan jo ikke beskyldte deres bortrejse for, at oraklerne er blevet tavse, hvis vi ikke har vished om, hvordan de kommer til dem og er i dem og derved gør dem aktive og meningsfulde."

Ammonios tog ordet og sagde:

"Tror du da, at daimonerne er noget andet end sjæle, der vandrer omkring 'hyllet i tåge og dunst', som Hesiod siger? Jeg synes i hvert fald, at den samme forskel, som man kan se på et menneske, der spiller en tragedie eller en komedie, også findes i en sjæl i forhold til en sjæl, der har iklædt sig et legeme, der egner sig til det liv, vi står i. Der er ikke noget irrationelt eller bemærkelsesværdigt i det, hvis sjæle møder sjæle og fylder dem med syner af, hvad der skal ske, ligesom vi selv minder hinanden om mange ting, der er sket, eller advarer om meget, der skal ske, uden altid at *sige* det; vi *skriver* det ofte og kan også gøre det med blot en berøring eller et blik. Medmindre du er uenig, Lamprias – for jeg fik for nylig nys om, at du har talt længe med fremmede mennesker i Lebadeia om disse ting; den der fortalte det, kunne bare ikke huske det ret præcist."

"Det skal du ikke undre dig over," sagde jeg, "for der skete mange ting og vi havde travlt imens, fordi oraklet var aktivt og der skulle ofres, så vores diskussion blev noget afbrudt og spredt."

"Men nu," sagde Ammonios, "har du tilhørere, der har god tid og stor interesse for dels at undersøge, dels at lære noget om disse ting; her er ingen strid og ærekærhed, tværtimod er der her stor tolerance og ordet er helt frit, som du ser."

39. Alle de andre opfordrede mig på samme måde, og efter en lille pause, sagde jeg:

"Ved et tilfælde har du faktisk selv, Ammonios, givet startskuddet, en indfaldsvinkel til det, vi tale om dengang. For hvis de sjæle, der er blevet skilt fra legemet eller aldrig nogensinde har taget del i et, er daimoner efter din og den guddommelige Hesiods mening –

'venligtsindede vogtere her af menneskeætten'

hvorfor berøver vi så sjælene i legemerne dén evne, hvormed daimonerne er i stand til på forhånd at gennemskue og afsløre det, der skal ske? Det er ikke

sandsynligt, at sjælene, når de forlader legemet, får en evne eller en del, de ikke havde før; nej, de må have den altid, men måske i en dårligere form, når de er blandet med legemet, noget helt usynligt og skjult, andet svagt og dunkelt, så det kun kan bruges med besvær eller langsomt, ligesom det sker, når man ser i tåge eller under vand; det må behandles og sammenlignes med, hvad man allerede kender, og meget må fjernes og renses for det, der skjuler det sande indhold. For ligesom solen ikke først bliver klar, når skyerne forsvinder, men altid er det og bare *synes* os lyssvag og uklar i disen, sådan får sjælen ikke spådomsevnen oveni, når den forlader legemet; den har den hele tiden, men den blindes også nu på grund af, at den blandes med det dødelige. Der er ingen grund til at undre sig eller tvivle, når man ser, om ikke andet, på dén modsatte evne, sjælen har, til spådomsevnen, som vi kalder erindringen. Man ser jo tydeligt, hvor stor en opgave det er at bevare og beskytte det forbigangne, eller rettere, det som var – for der er ikke noget, af det, der er sket, der *er* eller har *substans*; alt bliver til og forgår i samme øjeblik, både handlinger og ord og følelser – tiden er som en strøm, der fører alt forbi. Men denne evne i sjælen får på en eller anden måde fat i det og omgiver det, der ikke er her, med billeder og eksistens. Orakelsvaret, thessalerne fik om Arne, befalede dem at lægge mærke til

den stummes hørelse og den blindes syn

og at erindre er netop at høre de stumme ting og at se det blinde. Siden den har magt over, hvad der ikke findes mere, er det derfor ikke underligt, om den også på forhånd får fat i det, der endnu ikke er sket. Det er jo også i højere grad, hvad den har interesse i, og hvad den føler sig forbundet med; den er opmærksom på og knytter sig til det, der skal ske, men det forbigangne og afsluttede er den skilt fra, bortset fra, at den kan huske det.

40. Det er altså en evne, sjælene har fra naturens hånd, men dunkel og svær at danne billeder med; alligevel er der enkelte, der ofte blomstrer op og lyser i drømme eller i dødsøjeblikket, hvor legemet renses og kommer i en tilstand, der passer til dette her, hvor det rationelle og tænkningsorienterede i dem svækkes og går i opløsning og de vender sig mod det irrationelle, der danner billeder af det, der skal ske. Det er nemlig ikke, som Euripides siger

hvem godt der gætter, bliver mester i at spå

– dén person er en besindig mand, der på sin vej følger det i sjælen, der er fornuftigt og leder én med rimelige overvejelser – men det profetiske er som en skrivetavle uden skrift på, uden noget indhold og uden begrænsning i sig selv, som kan tage imod visioner og forudsansning med sine følelser, og således får kontakt til det, der skal ske, uden nogen rationel blokering, men når det især træder ud [bliver 'ekstatisk'] af den umiddelbare virkelighed. Den træder ud, når legemets elementer og den måde, der er organiseret på, er

under forandring; det er det, vi kalder for 'entusiasme' ['i-gud-gørelse']. Legemet kommer ofte af sig selv i en sådan tilstand, men jorden lader midler komme frem til menneskene til mange andre evner, nogle ekstatiske og sygelige og dødbringende, andre gode og milde og nyttige; den slags opdager man ved at prøve sig frem. Men den profetiske strøm, det profetiske pust er det guddommeligste og helligste, hvadenten den i sig selv kommer gennem luften eller med en strøm af væske. Når det blandes op med legemet, fremkalder det i sjælene en uvant og forkert tilstand, hvis karakter det er svært at beskrive præcist, men som vi kan sammenligne med mange ting. Det er vel sådan, at visse porer, der danner billeder af fremtiden, åbnes ved varme og gennemstrømning, ligesom vinens dampe afslører mange anderledes bevægelser og meninger, der ligger skjult og gemt –

thi Bakkhos' kraft
og galskabs styrke giver mangan én at spå,

som Euripides siger, når sjælen bliver fyldt af varme og ild og kaster forsigtigheden af sig, som snusfornuften i det daglige ofte pådutter os og derved afleder og slukker entusiasmen.

41. Samtidig kan man også med god grund sige, at det er en vis tørhed, der kommer ind sammen med varmen, der gør ånden [i sjælen] lettere og gør den æterisk og ren. For det er den 'tørre sjæl', som Heraklit taler om. Det, der er vådt, gør ikke bare synet og hørelsen uskarp, men når det kommer i kontakt med spejle og sætter sig fast i dem, tager det det strålende og glimtende af dem. Omvendt er det ikke umuligt at det forudsigende element i sjælen spændes og hærdes ved en nedkøling og fortættelse af ånden i den ligesom jern ved at blive dyppet i koldt vand. Ja, ligesom tin i en legering med kobber, der jo er blødt i strukturen og fuldt af porer, gør kobberet fast og tæt og samtidig giver det en mere skinnende og mere ren overflade, sådan er der ikke noget, der forhindrer, at spådomsdampe, der rummer noget, sjælene kender til og er beslægtet med, fylder det bløde i dem og holder det stramt ved at passe sig ind i dem. Forskellige ting passer til og gavner forskellige ting, ligesom tilsætning af bønner synes at befordre porfyr-farvning, og tilsætning af natron skarlagensfarvning.

Dybt i hørren er blandet den grålige kermes-egs stråler,

som Empedokles har sagt. Om Kydnos og Apollons hellige dolk i Tarsos har vi hørt dig sige, kære Demetrios, at Kydnos ikke kan rense andet jern end dét og intet andet vand end dét kan rense dolken. På samme måde former de asken op mod alteret i Olympia og fæstner den ved at hælde vand fra Alfeios-floden på; men når de prøver med andre floder kan de hverken samle eller fæstne asken med nogen af dem.

42. Man behøver derfor ikke undre sig over, at blandt alle de strømme, jorden sender op, kun disse kan gøre sjælene entusiastiske og få dem til at danne billeder af det, der skal ske. Ja, hvad rygterne siger, støtter også forklaringen. Man fortæller jo, at kraften ved dette sted først blev åbenbar, da en hyrde tilfældigvis kom hertil og derefter udstødte entusiastiske lyde, som først mødte foragt fra dem, der kom til, men senere, da alt det skete, manden havde forudsagt, vakte forundring. De kyndigste folk i Delfi husker stadig mandens navn; de kalder ham Koretas.

Jeg synes, at sjælen især har en sådan sammensætning og konstruktion i forhold til spådoms-*pneuma*, som synes har i forhold til lyset, der er påvirkeligt på samme måde. Øjet har ganske vist synsevnen, men den fungerer ikke uden lys, og spådomsegenskaben i sjælen har ligesom øjet brug for noget, der kan være med til at tænde og skærpe det yderligere. Deraf kommer det, at mange af vore forfædre mente, at Apollon og Solen er én og samme gud; og de, der forstod og respekterede den fine og kloge analogi, som legemet udgør over for sjælen, synet over for intellektet, lyset over for sandheden, antog, at solens kraft var det samme over for Apollons natur; de hævdede, at den er et afkom eller barn, som evigt bliver til, af ham, som evigt er. For solen tænder og motiverer og aktiverer sansernes evne til at se, ligesom *han* gør med sjælens evne til at spå.

43. Men de, der mener, at det er en og den samme gud, har med god grund henført oraklet til Apollon og Jorden i fællesskab; de mente, at solen indgiver jorden den indstilling og fysiske konstitution, som udløste spådomsdampene. Selve jorden anser vi også for både evig og uforgængelig, ligesom Hesiod, der bedre end visse filosoffer tænkte sig den som

et urokket sæde for alle.

Men det er rimeligt, at der sker det med egenskaberne ved den, at de snart hører op, snart bliver til, andetsteds forandres og ændrer retning, og at den slags forandringer i den er hyppige og cykliske i løbet af al den tid, og det kan vi bruge det, der faktisk sker, som belæg for. Søer og floder, og endnu hyppigere varme kilder er snart opstået, snart ophørt alle vegne, snart svundet hen og sunket ned; så er de kommet igen til overfladen efter en tid og flyder på samme sted eller nær ved. Miner ved vi er løbet tør for nylig, f. eks. sølvminerne i Attika og kobberminerne på Euboia, hvor man lavede de koldudhamrede sværd, som Aiskhylos nævnte:

han tog sit sværd fra Euboia, skarpt ved egen kraft,

og klippen ved Karystos er det ikke længe siden er stoppet med at producere bløde bløde og fibrøse tråde. Jeg tror, at nogle af jer har set de karklude og fiskenet og hårnnet, man lavede deraf, og som ikke kunne brænde; når de blev beskidte ved brug, kastede de dem i ilden og fik dem ud derfra klare og rene.

Nu er det forsvundet og kun til nød og næppe kommer der tråde ud som sener eller hår i minen.

44. Og alligevel angiver Aristoteles og hans skole dampene i jorden som skaber af alle disse ting; og det er en nødvendighed, at disse fysiske enheder både ophører og forandrer sig og atter blomstrer op sammen. Samme synspunkt må man have om spådoms*pneuma*'er; deres kraft er ikke evig og evigt ung, men tillader forandringer. Rimeligvis slukker voldsomme regnfald dem, og de bliver sprængt i stumper og stykker, når lyn slår ned i dem, og især når jorden bliver undermineret og sætter sig eller bliver fyldt op i dybden, må dampene forandres eller helt gøres umærkelige, som de her siger dét stadig varer ved, der skete ved det store jordskælv, der også lagde byen i ruiner. I Orkhomenos siger de, at for det første mange mennesker døde under en pest, og at desuden Teiresias-oraklet ophørte helt og holdent og til dato har ligget inaktivt og stumt hen. Om det er tilfældet, at noget lignende også er overgået dem i Kilikien, som jeg har hørt, det er, kunne vel ingen fortælles os bedre end du, kære Demetrios!"

45. Demetrios svarede:

"Jeg tør ikke sige noget om det, der er sket for nyligt; jeg har været hjemmefra, som I ved, i meget lang tid nu. Men da jeg var derovre, stod både Mopsos' og Amphilokos' orakler på deres højeste. Men jeg kan fortælle en forunderlig hændelse fra en gang, jeg var ved Mopsos-oraklet. Kilikiens regent havde et tvetydigt forhold til religionen, vel fordi hans mangel på tro var svag, for ellers var han en brutal og usympatisk person. Han havde nogle epikuræiske filosoffer hos sig, og de forgriber sig jo gerne, som de siger, af gode og videnskabelige grunde, på den slags steder. Så regenten sendte en frigiven slave ind i helligdommen som en slags spion i krig; han havde en forseglede skrivetavle med sig, hvorpå man havde skrevet spørgsmålet til oraklet; der var ingen, der vidste, hvad der stod. Manden overnattede i helligdommen, som man plejer, og da han vågnede, fortalte han om dagen, at han havde drømt nogenlunde det følgende. Han syntes, han så en smuk mand stille sig ved siden af ham; han sagde bare kun så meget som 'Sort', ikke mere, og forsvandt straks. Det syntes vi var underligt, og det vakte megen forvirring, men regenten selv blev chokeret og kastede sig til jorden; han åbnede skrivetavlen og viste os et spørgsmål formuleret sådan: 'Skal jeg ofre dig en hvid eller en sort tyr?' Følgelig blev også epikuræerne forvirrede, og han udførte ofret og ærede Mopsos til sine dages ende."

46. Efter disse ord tav Demetrios, og jeg ville tilføje noget til historien som en slags pointe – men jeg kastede igen et blik på Filip og Ammonios, der sad ved siden af hinanden. De så ud til at ville sige mig noget og jeg holdt igen inde.

Ammonios sagde:

"Filip har noget, han gerne vil sige, kære Lamprias, og det, der er blevet sagt; han mener nemlig ligesom de fleste andre, at Apollon ikke er en anden gud, men at han er den samme som solen. Men mit problem er større og drejer sig om større ting.

For nylig flyttede vi under samtalen, ved ikke hvordan, spådomsevnen væk fra guderne over til daimonerne i et vældigt optog. Men nu synes vi igen at forstøde dem og drive dem væk her fra oraklet og trefoden og opløse oprindelsen til spådomsevnen, dens væsen og den kraft i vindpust, røg og damp. For de der fysiske konstitutioner, de der varme-grader og de der hærddninger fjerner respekten fra guderne fuldt så meget og antyder en forklaring på årsagen som den, Euripides lader Kyklopen bruge:

for jorden har jeg tvunget, skønt den ikke vil,
at lade græsset gro og fede op mit kvæg.

Bortset fra, at *han* nægter at ofre til guderne; han vil ofre til sig selv og 'den største gud af alle: VOM' – men hvad er der galt med *os*, når vi både ofrer og beder ved oraklerne, hvis da sjælene bærer spådomsevnen i sig selv, og det, der sætter den i gang, er en eller anden blanding af luft eller *pneuma*? Hvad skal det gøre godt for at hælde væskeofre over offerdyrene og ikke ville anerkende offeret som korrekt, hvis ikke dyret helt fra foden bliver grebet af rystelser og er totalt uroligt, når det bliver ramt af væsken? Det er ikke nok, det ryster hovedet, som det er ved alle andre ofringer; nej, rystelsen skal finde sted i alle legemsdele samtidig, og den skal indfinde sig med en buldrende lyd. Hvis ikke det sker, nægter man, at oraklet kan profetere, og de fører ikke engang Pythia ind. Men det må jo være, fordi de tilskriver en gud eller en daimon det meste af ansvaret, at de gør og mener det, men det er ikke, hvad du siger – for hvadenten offerdyret er rædselsslagent eller ej, vil dampene jo være der og bibringe entusiasmen og få sjælen indstillet på samme måde, ikke bare Pythias, men også hvis den skulle komme i kontakt med en eller anden tilfældig. Det er altså tåbeligt at bruge bare én kvinde til orakel, og give hende alt det besvær, når man holder hende ren og ubesmittet hele hendes liv. For Koretas, vi hørte om før, som folk i Delfi siger var den første, der kom til stedet og viste sig følsom for den kraft, der er ved stedet, har vel ikke været anderledes end andre gede- eller fårehyrder, hvis det da ikke er en ren myte eller pure digt, hvad jeg selv mener, det er. Og når man betænker, hvor mange goder dette orakel har forårsaget blandt grækerne, når de skulle i krig eller grundlægge byer, havde pest eller misvækst, finder jeg det skrækindjagende, ikke at henføre opdagelsen af det og dets begyndelse til en gud eller et forsyn, men til noget, der helt tilfældigt bare skete af sig selv. Om det," sagde han, "vil jeg gerne tale med Lamprias – bliver du?"

"Ja selvfølgelig," svarede Filip ham, "og det gør også alle de andre her; for det, du sagde, har sat noget i gang i os."

47. Og jeg sagde til ham:

"Ja, mig har det ikke bare sat noget i gang i; det har bragt mig til bekymring, hvis jeg her blandt jer, så vigtige og så respektindgydende mænd, skulle synes på trods af min alder at gøre mig til af mit synspunkts rimelighed og forsøge at fjerne eller bare pille ved noget af alt det, som man med rette og

fromt mener om det guddommelige. Jeg vil føre mit forsvar med Platon ved min side som mit vidne og min forsvarer. For *han* kritiserede Anaxagoras, fordi han lod sig binde alt for meget i de fysiske årsager og kun gik efter og kun søgte efter det, der med nødvendighed skete i de påvirkninger, legemet er ude for, men ignorerede hensigten med og den aktive årsag til forholdet, skønt det er langt vigtigere årsager og principper. Han var selv den første eller den mest aktive af filosoferne, der gik efter begge disse årsager, og han lod gud være udgangspunktet for det, der sker rationelt, uden at berøve materien at være den nødvendige årsag til det, der bliver til. Han så klart, at på den ene side er alt, man kan sanse, skønt omhyggeligt organiseret, ikke rent og ikke ublandet, men det får sin tilblivelse, når materien flettes sammen med det rationelle. Se nu først kunstnerens tilfælde. F. eks. den berømte fod til en krater her, som Herodot kaldte for en 'lille krater-basis': den har materielle årsager, ild og jern og blødgøring ved ild og en dypning i vand, og uden dem var der ingen muligheder for at lave værket; men det vigtigste, udgangspunktet, som satte også disse ting i værk og fungerede ved hjælp af disse, gav kunstnerens faglighed og fornuft værket. Ja, skaberen, håndværkeren, til disse efterligninger af virkeligheden, de små billeder, er skrevet ind på foden:

Iliions højborg, der falder, er skabt af Polygnotos' hænder,
søn af Aglaofon, thasisk af afstamning han.

Det kan man se, der står. Men uden at have revet farver og uden at have blandet dem sammen med hinanden kunne det ikke lade sig gøre at få en sådan sammensætning og sådan et syn. Men mister kunstneren respekt, fordi der er en, der vil tage fat på den materielle side og undersøge og forklare, hvilke forandringer der finder sted, når man blander rød sinopejord med okker og melisk jord med sort? Hvis man kommer ind på jernets hærkning og blødgøring og forklarer, at påvirket af ild giver det efter og bøjer sig for hammerslagene og formgivningen, men når det igen sænkes ned i rent vand og ved kulden lukkes af og fortættes på grund af den blødhed og porøsitet, der var forårsaget af ilden, bliver det spændt godt og størkner, hvad Homer kaldte 'jernets kraft', viser man vel ikke mindre respekt for håndværkerens indsats i værkets tilblivelse? Det mener jeg i hvert fald ikke; der er jo også dem, der problematiserer visse af de medicinske midlers egenskaber – men de afviser ikke selve lægekunsten. Ligesom netop Platon, der ved påvisningen af, at vi ser ved hjælp af en stråle fra øjnene, der blander sig med solens lys, og hører ved luftens slag mod øret, ikke afviste, at vi bliver i stand til at se og høre ved fornuftens brug, takket være forsynet.

48. I det hele taget er der efter min mening to årsager til enhver tilblivelse, men de ældste teologer og digtere valgte at rette al deres opmærksomhed mod den vigtigste, og dette fælles hovedpunkt kalder de for alle ting:

Zeus er det første, og Zeus er i midten og årsag til alting

men de tvingende fysiske årsager gik de endnu ikke tæt på. Deres efterfølgere, de såkaldte naturfilosoffer, lægger alt i legemerne og legemernes påvirkninger, slag, forandringer og kombinationer – de farer vild den modsatte vej af de andre, væk fra det rigtige, guddommelige princip. Deraf fulgte, at begge gav en forklaring, der manglede noget relevant, de første kendte ikke eller udelod den materielle og den aktive årsag, de andre udgangspunktet og midlet. Den første, der åbenlyst tog fat på begge synsvinkler og føjede det, der nødvendigvis er det påvirkelige substrat til, er hævet over enhver mistanke og kritik også hos os. Vi tager ikke det guddommelige eller det rationelle fra spådomsevnen ved at forklare den med menneskets sjæl som dens materie og med en entusiastiske *pneuma* og dampene som dens redskab eller plekter. For det første er jorden, som skaber disse dampe, og solen, der giver jorden evnen til sammensætning og forandring, efter vore forfædres skik guder for os; for det andet har jeg forklaret, at daimonerne er opsynsmænd, vagter og vogtere så at sige for de rette proportioner i denne legemlige konstitution og dels slækker i tide, dels strammer op og fjerner det alt for ekstatiske og forstyrrende ved den og blander det, der sætter det i gang op, så det er smertefrit og ufarligt for dem, der møder det – så man vil ikke kunne mene, at jeg gør noget irrationelt eller umuligt. 49. Og det, vi gør, når vi ofrer først eller binder bånd om offerdyrene eller hælder offervæske over dem, er ikke i modstrid med denne forklaring. For hvad siger præsterne og de hellige, de ofrer offerdyret og hælder offervæske over og iagttager dets bevægelse og rysten for? Hvad andet tager de det som tegn på en, at guden finder det rigtigt at profetere? For det, der ofres, skal være rent på legemet og på sjælen, lydefrit og uskadt. Oplysninger om det legemlige er det ikke særligt svært at se; sjælen vurderer de ved at stille byg ved siden af tyre og kikært ved siden af svin – hvis de ikke rører maden, mener de, at dyrene ikke er raske. Geden skal det kolde vand afsløre; en sjæl, der reagerer naturligt, kan ikke være upåvirkelig eller ubevægelig af at blive ramt af vandet. Men jeg kan ikke se, hvilke problemer der opstår for mine argumenter, selvom det er klart, at det er et tegn på, at det er rigtigt at profetere, når dyret ryster sig, og det modsatte er et tegn på, det ikke er. For enhver kraft yder, hvad det kan, bedre eller dårligere alt efter tidspunktet – og det er kun rimeligt, at guden giver os tegn, når det rette øjeblik er forpasset.

50. Jeg mener, at dampene ikke er ens til alle tider, men undertiden ytrer sig svagere, undertiden kraftigere. Hvad mit bevis er, har jeg vidner på i mange fremmede og i alle dem, der passer helligdommen. For det rum, hvor de lader dem, der søger oraklet, sidde, fyldes af vellugt og dampe [*pneuma*] på tilfældige tidspunkter, hverken ofte eller i nogen særlig orden, dufte som de sødeste og dyreste parfumer ville kunne udsende, som var det det allerhelligste, der sendte det mod dem, fra en kilde. Der er jo god grund til at

tro, at duftene bryder frem på grund af en varmepåvirkning eller en eller anden anden kraft, der kommer til. Hvis det ikke lyder sandsynligt, så må I dog indrømme, at Pythia selv til forskellige tider er påvirket på forskellige måder i den del af sjælen, som *pneuma* kommer i kontakt med, og ikke altid udviser en og den samme tilstand som en uforanderlig harmoni på ethvert givet tidspunkt. Mange ubehagelige fornemmelser og tilstande, som hun kan føle, angriber hende på legemet, og flere, som er uklare for hende, sniger sig ind i hendes sjæl; fyldt af dem er det ikke det bedste, hun går derind og byder sig til for guden. Hun er jo ikke fuldkommen ren som et stemt og velklingende instrument; hun er påvirket og urolig. Vin påvirker jo heller ikke den drikfældige på helt samme måde altid, og fløjter sætter ikke altid den ekstatiske lytter i samme stemning; snart er de samme personer mere, snart mindre ude af sig selv, snart bliver de mere, snart mindre berusede, fordi deres fysiske tilstand er en anden. Især sjælens evne til at danne indre billeder synes at kontrolleres og forandre sig efter forandringer i kroppen, som man kan se ud fra drømme – for undertiden har vi mange forskelligartede syner i drømme, snart er alt fred og ro igen uden den slags ting. Jeg kender selv Kleon fra Daulia, der påstår, at han i alle de mange år, han har levet, aldrig har haft en drøm; ældre mennesker har fortalt det samme om Thrasymedes fra Heraia. Grunden hertil er kroppens fysiske tilstand, ligesom melankolikere har et liv rigt på drømme og syner, hvorfor man må formode, de har evnen til drømme lige ud. De vender sig ofte med deres evne til at danne billeder i forskellige retninger, ligesom dem, der skyder mange pile afsted, og får derfor mange drømme.

51. Når evnen til at danne billeder og til at spå er disponeret på en passende måde mod at optage *pneuma* som en slags kemisk stof i sig, må der i en profet nødvendigvis følge en besættelse [entusiasme]; når der ikke er, følger den ikke, eller der følger en perverteret, ikke ublandet og destruktiv – som vi ved, det skete, da en Pythia døde for nylig. Der var kommet folk fra udlandet for at spørge oraklet, og offerdyret skal have udholdt at blive sprøjtet med vand uden at røre sig eller lade sig påvirke. Præsterne var overdrevent ærekære og insisterede, og efter en tordenskylle af vand gav dyret efter. Hvad skete der så med Pythia? Hun gik ned til orakelsædet, efter hvad man siger, meget mod sin vilje og uden glæde, og det blev allerede ved de første svar klart af hendes stemmes ru klang, at hun ikke kom til sig selv, men ligesom et overlastet skib var fuld af en ond *pneuma*, der ikke kunne tale. til sidst kastede hun sig mod udgangen, helt ude af sig selv og båret afsted med et frygtindgydende, meningsløst skrig, så ikke bare orakelspørgerne, men også orakelpræsten Nikandros og de af de hellige, der var til stede, flygtede. Lidt senere gik de ind og fandt hende ved sin fornufts brug; og hun levede nogle få dage endnu. Af den grund holder de Pythias legeme fri for samleje og hele hendes liv fri af omgang med fremmede, og de samler tegn før spådommene i den overbevisning, at det er klart for guden, hvornår hun har den rette fysiske tilstand og indstilling og vil kunne udholde besættelsen [entusiasmen] uden

at tage skade. For *pneumas* kraft påvirker ikke alle og ikke altid de samme på samme måde; den giver som sagt tænding og start til dem, der er disponeret på rette måde til at blive påvirket og forandre sig. Den kraft er virkelig guddommelig og daimonisk, men altså ikke fri for at svigte, at gå til eller blive gammel; men den varer ved i den evighed, der gør alt træt mellem jord og måne efter vores teori. Der er dem, der siger, at også det over månen ikke varer ved, men giver op over for det evige og ubegrænsede, fordi det er udsat for vedvarende forandringer og nye skabelsesprocesser.

52. Det vil jeg opfordre jer og mig selv til ofte at undersøge, for så vidt som det indebærer mange observationer og overvejelser, der fører i modsat retning, og som tiden her ikke giver os mulighed for at tage fat på alle sammen. Så lad det ligge til en anden gang ligesom Filips problem med solen og Apollon.